

Pension på 16 kr i kvartalet gjorde fattig änka "förmögen"

Roddfärjan i Pitsund fanns kvar och med den det orimliga slitet. Hästarna måste ju spännas ifrån och så drog man ombord trilla, schäs, lastvagn eller vad det nu var fråga om. Många gånger blev hästarna oroliga och det kunde gå så långt att en häst vräkte sej ur färjan med se- le och allt, antingen med fram- eller bak- delen före. Då var det förstås bara att låta den simma resten.

Tillbudet var legio men så långt jag vet skadades ingen människa.

Vid kyrkhelger kom befolkningen söder om älven i rätt stor mängd och skulle till sina kyrkstugor i Gammelstan, som man sa då. Öjebyn numera. Det slog nästan aldrig fel att det blåste. Det mesta som fick plats i färjan var tre hästar med fordon.

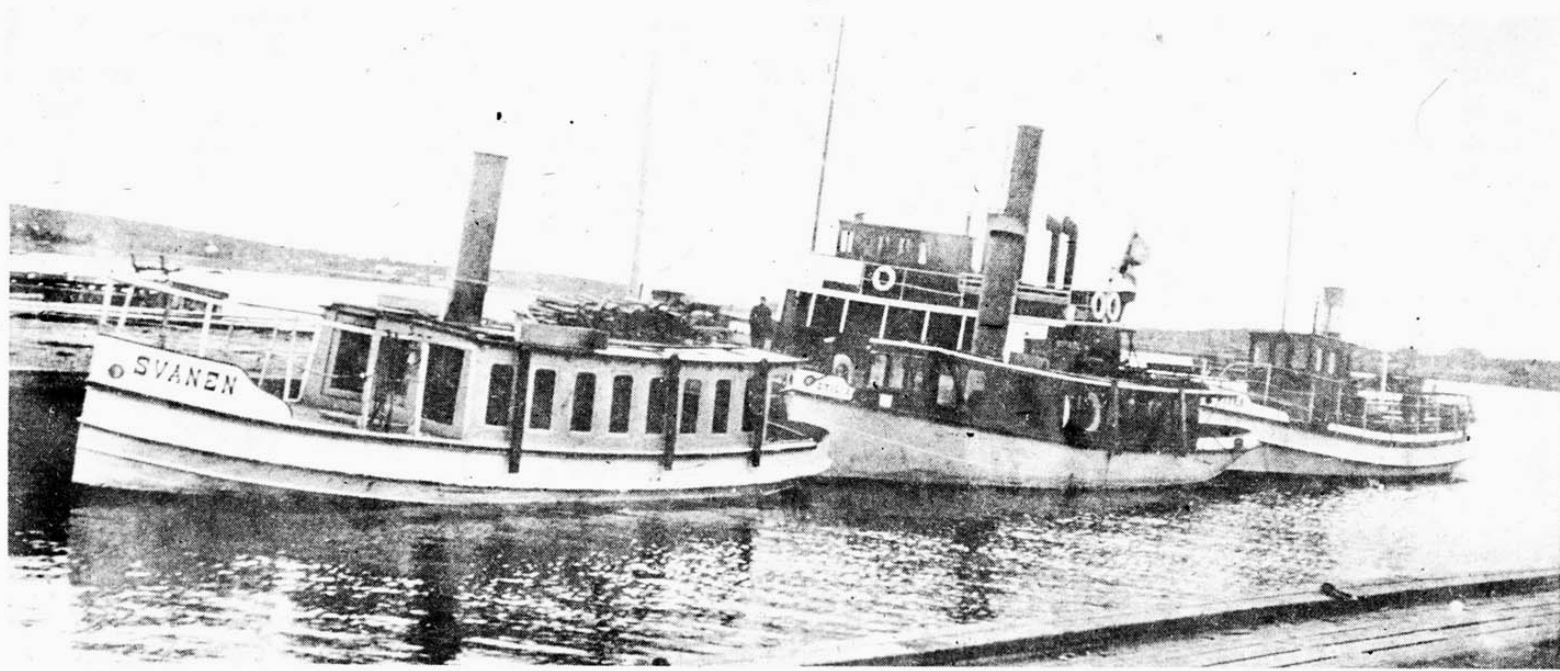
AVDRIFT

Färjan roddes med två par aror, ett längre och ett kortare par längst fram. Ström och vind gjorde att färden kunde bli lång. Älven var 156 meter bred men färden blev ofta flerfaldigt längre. Det var mycket vanligt att man hamnade långt ner på norra sidan och då fick man "land- dra". Det innebar att en man med lång lina hoppade i, vadade i land och drog färjan medan en annan "bar av" med en stake. På så sätt kom man upp till norra färjläget.

Aterfärden hade sin teknik. Då drog man sej upp mot älvröken och sedan gällde det att med uppbringande av alla krafter och allt kunnande nå färjbryggan.

En sådan färd kunde in- bringa 15 öre.

Nybergs var ju många och det måste annan inkomst till för att överleva. Flottlägg- ning, stuveriarbete, skogsar- bete och vad som nu fanns.

Anton Wiréns "Otilia", som omtalades i förra avsnittet, ligger här vid kaj i Piteå södra hamn, omgi- ren av "Sra- nen" och "Pi- teå". Den gamla bilden har värligt ställts till PT:s förfogande av Wiréns rederi.

"Spel- ken" i Högsböle på en bild från 1924. Kvinnan heter Emy Nyberg.

ERIC NYBERG:

Minnen från Pitsund

Eric Nyberg, färjkarlspojken i Pitsund som blev industriförman i Skåne, fortsätter här att berätta episoder från sin barndom upplevd på stranden av Pite älv. Första avsnittet av hans "memoarer", som publicerades förra lördagen, har tydligen väckt stort

intresse och bland annat lett till att Eric vid det här laget kunnat återknyta kontakter från ungdomsåren. PT har i varje fall fått stå minnesgoda läsare till tjänst med Nybergs adress.

Efter en tung arbetsdag var det kanske att ligga halv- påkladd i "tillstugan" och gå upp på natten när någon ve- vade i ringledningen från norra sidan eller bultade på den södra.

GRATISRODD

Att gå upp och ro en cyk- list över älven gav 8 öre i in- komst. Ibland var det luffare som stod och vevade. Då var det att ta roddbåten och häm- ta gossen. Någon femöring blev det sällan från sådana!

Visst fanns det trafikanter som ville hjälpa till men de var ofta till ringa hjälp. Det

gällde att kunna ro och det var inte många som behärskade den konsten. Strålände undantag fanns dock. Till exem- pel disponent Åhrberg i Munksund. Han var en sport- man av klass, satte sej alltid vid det stora årparet och rodde med verklig kraft.

Ytterstfors-Munksund hade en bil som stod till Åhrbergs förfogande och chauffören hette Håkansson. Den första bilen var röd, saknade vindru- ta och dörrar. Den hade fot- sacker av läder som man spände över benen och den var kedjedriven. Det hände att man ringde från herrgår- den i Munksund och beställ- de färjan till norra sidan. Vid lämpligt väder kunde man höra ljudet av bilen hela vä- gen mellan Munksund och färjläget!

En annan baddare till rod- dare var Ville Clausén i Pi- teå, bilmannen utan motstyc- ke på den tiden.

När bilarna började komma var det extra omväxling för oss pojkar. Hästar skrämdes och folk sprang fram till vä- gen för att med egna ögon se dessa vidunder.

ÖVERRASK- NINGAR

Några trafikskyltar fanns ju inte och den som inte kände till vägen kunde bli över- raskad då han kom i backen och såg älven nedanför. Bromsmöjligheterna var inte de bästa och bilarna kunde hamna på kortstiga ställen.

En gång körde en bil upp i en väldig hög med småved som låg på färjbryggan.

En annan bil körde mot det gångspel, med vilket fär- jan drogs upp på höstarna. Där blev det stopp och bilen fick dras därifrån med häst...

LUFFARE

Landsvägsriddarna, luffar- na, var många på den tiden. En del var verkliga original och återkom regelbundet. Vi hade berämningar på flera av dem.

En kallade vi för Karamell- kolarn. Han bar alltid ett rätt stort knyte. Mamma var snäll och ömmade för allt levande, så hon lät honom koka sin smet i den öppna spisen i ba- garstugan. Sedan det kokta delvis stelnat hällde han ut smeten på spishällen och for- made strängar, som han sedan skar i små bitar. Dessa sålde han till den som hade en slant. Man fick tre för 1 öre. Hälsovårdsnämnden av i dag skulle nog inte ha god- känt företaget...

En annan var Den lame. Han drog alltid så rätt stor kärra med järnbeslagna hjul. Samtliga hans ägodelar fanns förstas på kärran. Mannen kunde inte lyfta sina ben så dammet stod alltid omkring honom. Pappa frågade honom en gång varför han drog kär- ran med sej.

En gång kommer jag åkande i den lames vagn, till dess skjuter jag min kärra, blev svaret.

Flöjtspelaren, en gammal man, kom alltid så tyst. Rätt vad det var så satt han på färjkajen och spelade på sin blanka flöjt. Det kunde gå timmar innan han reste sej och följde med när någon an- nan skulle över älven.

"VISITKORT"

I backen ovanför ladugår- den fanns en mindre timrad hölada och där brukade luffa- re få ligga om de lovade att inte röka i ladan. På timmer-

stockarna kunde man läsa hälsningar till den och den vandraren.

Ibland skar man in i träet. Jag var ofta där och försökte tyda skrifterna.

Tydligt var det en man på dåligt humör som legat i la- dan en gång. Han hade skurit in följande i en stock:

"Bönder och bönders barn skola hängas, dränkas eller levande begravas".

TVÄTTADE SEJ INTE

Luffarna var i regel oför- argliga men nog hände det att det kom drumlar som fick sät- tas på plats. En sak har jag undrat över. Jag tror inte att jag någon gång såg en luffare tvätta sej.

Post-Algot var en ganska li- ten man, som tydligen hade haft barnförlamning eller nå- got liknande. Han var sned i kroppen och såg väldigt klen ut. Vinter som sommar frak- tade han post och annat från Piteå till Jävre med någon av Frans Anderssons i Munk- sund gamla hästar. Post-Algot var punktlig även om han på vintrarna kom halvt ihjälfru- sen med postväskan, vars spänande innehåll sorterades på slagbordet.

FATTIG MEN FÖRNÖJD

Tant Vallin i Högsböle var en heroisk och underbar män- niska. Hon bodde i en liten stuga rakt upp från Albin Granströms och strax intill spelken = spånhyveln. Hennes man, som varit sjöman, var död. Tant Vallin drog för- sorg om sina faderlösa barn genom att gå dagsverken, ba- ka tunnbröd, tvätta, väva och sy åt folk. Eller att arbeta på åker och äng. En förnöjsam

människa som visste vad fat- tigtidom var men alltid var vänlig.

Hon var gammal då jag var liten och hade fått folkpen- sion, 16 kronor i kvartalet! Hon hämtade själv sina peng- ar i Piteå, vintertid genom att åka med sin träspark och sommartid till fots. Skorna fick inte nötas in onödan och hon hade dem hängande kring halsen. När hon kom till la- saretsbacken tog hon på sig skorna, för det var ju så ge- nant att gå barfota i stan. På hemvägen åkte förstas skorna av igen.

Den 5-öring färjöverfarten kostade betalade hon alltid punktligt.

INTE FATTIG LÄNGRE...

En gång hörde jag henne säga:

— I hav äller hatt e så bra som nu, i få panninga mäir än i nanschtin ha fått. I ha vöre fått men hä jär i ett nu. (Jag har aldrig haft det så bra som nu, jag får pengar mer än jag någonsin fått. Jag har varit fattig men det är jag inte nu).

Då jag besökt mina syskon på senare år har jag ofta gått för att hitta något från barn- domen. Tant Vallins stuga är borta men grunden är kvar och i den växer en stor grann björk. Rester finns också av den "spelken", där Gustavssons på värarna gjorde takspån åt folk.

Vallins segelsömmarsäck med all den utrustning en segelsömmare måste ha på 1800-talet finns fortfarande kvar hos min bror Tycko Ny- berg i Högsböle, som även samlat många andra ting av vad fornt är.

TAXA

å avgifter för begagnande av färginrättningarna inom Piteå sockens väghållningsdistrikt.

A. Åkdon.

	Kronor
1. Personåkdon:	
automobil:	
större	0: 60
mindre	0: 40
motorcykel	0: 20
velociped	0: 03
personåkdon för hästar:	
fyrehjulligt eller släde för två hästar	0: 19
tvåhjuligt " " " en häst	0: 12
tvåhjuligt " " " " "	0: 04
2. Färbets- eller lassåkdon:	
automobil:	
större, med lass	1:—
" utan "	0: 75
mindre, med lass	0: 75
" utan "	0: 50
arbets- eller lassåkdon för dragare:	
fyrehjulligt eller på källkar för två dragare, med lass	0: 20
" " " " " utan "	0: 12
" " " " " " med "	0: 18
" " " " " " utan "	0: 08
tvåhjuligt med lass	0: 10
" utan "	0: 06
dragkärra eller dragkälke, med eller utan lass samt sparkstötting	0: 03

B. Kreatur:

förspänd eller franspänd häst, som överföres samtligt, med åkdonet	0: 05
lös häst eller större nötkreatur (tjur, ox, ko)	0: 12
mindre kreatur (fjöl, kalv, får eller lamm, svin, get, hund)	0: 03

C. Personer:

körsven, forman eller förare av lös häst eller av annat lös! kreatur	0: 03
annan person:	
över tolv år	0: 05
" tre år men under tolv år	0: 03
under tre år	frött

För körsvener, velocipeder och sparkstöttingar var enhets- taxan vid färjning 3 öre. Det framgår av denna prislista tryckt år 1915. Att färja stavats med g var väl mindre vä- sentligt.